

Vlag, wapens en zegels van Kampen

door Drs. D. van der Vlis.

Het wapen van Kampen is in zijn huidige vorm officieel vastgesteld door de Hoge Raad van Adel, bij besluit van 24 november 1819. De voorstelling van het wapen, een schild van lazuur, met daarop in zilver een burg met drie torens, omgeven door een muur, stemt in hoofdzaak overeen met de afbeelding ervan op het oudst bekende zegel van de stad dat uit 1293 dateert¹. De belangrijkste verschillen zijn het hartschildje, liggende voor de toegangspoort, en de kroon boven het schild, beide toegevoegd aan het wapen van 1819.

De herkomst van beide ornamenten wordt toegeschreven aan het feit dat Kampen in 1495, samen met Zwolle en Deventer, verheven werd tot keizerlijke vrije rijksstad. We mogen aannemen dat de plaatsing van de kroon inderdaad op dat feit berust.

Het hartschildje komt evenwel eerder voor. Bij de stempels van de Kamper munt bevinden zich een aantal exemplaren van een dubbele schelling uit 1479, of eerder, waarop het hartschildje, naar rechts, staat afgebeeld². De kleuren ervan zijn thans wit en blauw. Sommige hedendaagse auteurs³ menen dat de oorspronkelijke kleuren wit en rood geweest moeten zijn, de kleuren van keizer Maximiliaan, die de verheffing van Kampen tot rijksstad heeft bewerkstelligd. Deze kleuren komen ook voor op een ingekleurde kaart van Kampen, uit de atlas van Braun en Hogenberg (1580), berustend in het stedelijk museum "De Broederpoort" te Kampen. Overige exemplaren van de kaart vertonen, voor zover bekend, de kleuren wit en blauw. Ingekleurde kaarten van Blaeu (1660) geven eveneens het hartschildje in de ons vertrouwde kleuren wit en blauw aan.

Gelet dus op het feit dat het hartschildje reeds voor de tijd van Maximiliaan voorkomt, kan met deze vorst geen desbetreffende relatie bestaan hebben. Evenmin kan het schildje een relatie met het Oversticht hebben aangeduid. Het wapen van het Oversticht is diagonaal verdeeld en het Kamper schildje heeft een horizontale verdeling.

Een negentiende eeuws schrijver⁴ meent dat de kleuren blauw en zilver ontleend zijn aan het wapen van de Vlaamse heerlijkheid Watenum en oppert de veronderstelling dat het gebruik van deze kleuren aan Kampen werd vergund door de graven van Vlaanderen, dank zij hun intensieve handelsrelaties met die streken. Zonder deze gedachte direct naar het rijk der fabelen te willen verwijzen, wil ik opmerken dat voor deze bewering geen enkel nader bewijs aangevoerd kan worden.

Het schildje ligt thans naar links. Er zijn evenwel legio afbeeldingen bekend dat dit naar rechts ligt, dit is bijvoorbeeld het geval bij het wapen in het raam van de schepenzaal, dat in de negentiende eeuw is aangebracht.

Een rechtsliggend schildje treffen we eveneens aan op een groot aantal munten, door de stad geslagen, alsmede op een aantal zegels van Kampen⁵. Een afbeelding van het wapen, gehouden door twee staande leeuwen en boven het wapenschild de keizerlijke kroon, komt voor het eerst voor op een penning van Kampen, geslagen in 1666⁶. Ook hier verschillen tal van details met het wapen zoals dat in 1819 is bevestigd. Enkele voorbeelden daarvan zijn: verschillende plaatsing van openingen in muren en poorten en de op de penning uit 1666 voorkomende wimpels zijn in 1819 verdwenen. Toegevoegd aan het wapen is het timpanon boven de toegangspoort.

De burg, omgeven door een ringmuur, heeft niet het monopolie gehad als het wapen van Kampen. Gedurende de 16de tot 19de eeuw treffen wij wapens aan, die een poort, al of niet met hartschildje ervoor liggend, afbeelden. De beste voorbeelden hiervan zijn het wapen, aangebracht in de doorgang onder de Nieuwe Toren, daterend tussen 1640 en 1660, op de schouw in de schepenzaal, 1545, en in de gevel van het "oude vleeshuis", daterend uit het laatst van de 16de eeuw.

Eveneens treffen we dit wapen aan op de kaarten en plattegronden van de stad uit deze periode, nl. op de meergenoemde exemplaren van Braun en Hogenberg en op die van Blaeu.

De opmerkingen van Reyers in een artikel over het wapen, voorkomende in de gevel van het "oude vleeshuis"⁷ worden in dit licht gezien, minder overtuigend, temeer daar een contrazegel van de stad eenzelfde poort afbeeldt⁸.

Tenslotte komt de poort als wapen ook nog voor op verscheidene munten, geslagen te Kampen⁹. Dit wapen is tegelijkertijd in gebruik geweest, naast het ons vertrouwde wapen.

Het wapen met de burg wordt afgebeeld op de kaart van Utewael (1598), een wapen, dat gestaan heeft bij de Broederpoort, daterend uit 1615, thans berustend in het Stedelijk museum te Kampen, de wapens op de Arendsdaalders uit 1597, 1654 en 1659, alsmede een aantal zegels, in gebruik geweest tot de 19de eeuw, zijn alle voorbeelden daarvan.

Er kan slechts naar gegist worden wat de heren bestuurderen en stempelelrijders heeft bewogen de poort als wapen te introduceren. Voorbeelden van het gebruik van het wapen met de poort zijn aangetroffen tot 1814¹⁰.

De vlag.

De oudste vermelding van het bestaan van een Kamper vlag komt voor in een brief, vermoedelijk daterend uit 1386, aan de stad Naarden, waarin het Kamper teken wit en blauw genoemd wordt¹¹. Tot op de dag van vandaag worden deze kleuren gebruikt voor de plaatselijk in gebruik zijnde vlag.

Hoewel Kampen dus zeer oude rechten op deze kleuren kan laten gelden, worden wit en blauw thans door meerdere gemeenten gebezigd. Alleen al in de provincie Overijssel hebben de lokaal in gebruik zijnde vlaggen in de plaatsen Almelo, Zwolle, Dalfsen, Hardenberg en Wilsum dezelfde kleuren als Kampen. In 1958 is een, vergeefse, suggestie gedaan een vlag voor Kampen, wit en blauw, met toevoeging van de kleuren wit en rood in een apart veld bij de broeking officieel te doen vaststellen. De reden voor de toevoeging wit en rood baseerde men op het vlaggeboek "insignia navalia", daterend uit 1686, waarin de vlag van Kampen in bovengenoemde kleuren wordt weergegeven¹².

Bij raadsbesluit van 25 januari 1973 is officieel vastgesteld dat de vlag van Kampen bestaat uit twee horizontale banen, in de kleuren wit en blauw. Men heeft afgezien van verdere toevoegingen of wijzigingen, zich beroepend op de bewuste brief aan de stad Naarden.

Noten

1. Hans. U B. I, nr. 1115, dd 1293
2. W. H. Cost Jordens – Bijdrage tot de Kamper munt. Deventer 1857, plaat I, afb. 1.
3. Kl. Sierksma – De gemeentewapens van Nederland. Utrecht 1960. T. van der Laars – De Nederlandse gemeentewapens. Hilversum 1924.
4. G. H. Wicherlink – Het wapen van Kampen, in: Overijsselsche Almanak voor oudheid en letteren (1845), blz. 65-71.
5. o.a. dubbele schelling, 1479
zilveren arendsdaalder 1597
idem 1654
idem 1659
6. Muntverzameling Kampen, penningen van Kampen, nr. 1.
7. A. J. Reyers – Van twee vleeschhuizen en een merkwaardige gevel. in: Kamper Almanak 1938/38, blz. 136-153
8. Oud archief Kampen, inv. I, negest nr. 475 dd. 1549.
9. o.m. op een zilveren ducaton uit 1666 en uit 1669
10. Rechterlijk archief Kampen, inv. nr. 115
11. oud archief Kampen, inv. I, nr. 7, fo. 135 verso.
12. Nieuw Kamper Dagblad 8-30-1958.

CAMPEN



Het vroeger mede in gebruik geweest zijnde wapen van Kampen.



Het wapen van Kampen, in 1819 bevestigd door de Hoge Raad van Adel, thans nog in gebruik.



Grootzegel

Wapen, drie torens omgeven door een muur.

Randschrift: sigillum campensis civitatis
diam: 69 mm.

komt voor tot 1375

Toepassing: charter dd. 28 april 1293,
berustend in Lübeck.

(Hans. U. B. I, nr. 1115)



Grootzegel

Wapen, drie torens, omgeven door een muur.

randschrift: sigillum opidi campensis.
diam: 65 mm.

komt voor: 1375 tot begin 18de eeuw.
toepassing: O. A. Kampen, I, regest
nr. 103, dd. 1375



Secretetzel

Wapen, drie torens, omgeven door een muur.

randschrift: secretum sigillum opidi campensis.

diam: 48 mm.

komt voor: 1383-1643.

toepassing: O. A. Kampen, I, regest nr. 130 dd. 1383.



Secretetzel

stedelijke rekening 1643:

An mr. Hendrick Hermens van Basel van der stadts secrett segel tho snijden ft.20 (car.gld.)

Wapen, drie torens, vastgehouden door twee leeuwen.

randschrift: secretum opidi campensis.

diam: 50 mm.

komt voor: 1643-1795

toepassing: O. A. Kampen, I, regest nr. 547, dd 1660.



Contraezegel

wapenschild met poort, gehouden door een leeuw.

randschrift: si. opidi campensis

diam: 28 mm.

komt voor: 16de eeuw

toepassing: O. A. Kampen, I, regest nr. 475, dd 1549



Contraezegel

Wapen met drie torens, omgeven door een muur.

randschrift: contrasigillum campensis.

diam: spits-ovaal 38-24 mm.

komt voor: 16de eeuw

toepassing: O. A. Kampen, I, regest nr. 501, dd. 1562



Contrazegel

wapen, drie torens omgeven door een muur, gehouden door twee leeuwen.

diam: 30 mm.

randschrift: sigillum opidi campensis

komt voor: 1660

toepassing: O. A. Kampen, I, regest nr. 547, dd. 1660



Wapen, drie torens omgeven door een muur.

randschrift: sigillum civitatis campensis.
Het geheel omgeven door een bladerkrans.

diam: 60 mm.

Toepassing: O. A. Kampen, I, regest nr. 557, dd. 1731.

Het stempel berust in de verzameling van het stedelijk museum "de Broederpoort" te Kampen, nr. 55.



Gekroond wapen, drie torens omgeven door een muur, gehouden door twee gekroonde leeuwen.

randschrift: sigil: civit: campensis

diam: 40 mm.

toepassing: als papieren afdruk in rechterlijk archief Kampen, inv. nr. 118, dd. 16 april 1778.

Het stempel berust in de verzameling van het stedelijk museum "de Broederpoort" te Kampen, nr. 2



Gekroond wapen, poort, gehouden door twee leeuwen.

randschrift: sigill. civit. campensis

diam: 33 mm.

toepassing: als inktafdruk in rechterlijk archief Kampen, inv. nr. 115, dd. 1814

Het stempel berust in de verzameling van het stedelijk museum "de Broederpoort" te Kampen, nr. 1



Gekroond wapen, drie torens omgeven door een muur, gehouden door twee leeuwen.

randschrift: sigill: civit: campensis.

diam: 30 mm.

geen toepassing gevonden.

Het stempel berust in de verzameling van het stedelijk museum "de Broederpoort" te Kampen, inv. nr. 3



Gekroond wapen, drie torens, omgeven door een muur, gehouden door twee gekroonde leeuwen.

randschrift: sigil: civit: campensis

diam: 34 mm.

geen toepassing gevonden.

Het stempel berust in de verzameling van het stedelijk museum "de Broederpoort" te Kampen, inv. nr. 5



Gekroond wapen, drie torens, omgeven door een muur, gehouden door twee gekroonde leeuwen

randschrift: sigillum civit: campensis.

diam: 29 mm.

geen toepassing gevonden.

Het stempel berust in de verzameling van het stedelijk museum "de Broederpoort" te Kampen, inv. nr. 27



Zegel van het koninkrijk Holland, 1809.

randschrift: gemeentebestuur van Campen.

diam: 30 mm.

geen toepassing gevonden.

Het stempel berust in de verzameling van het stedelijk museum "de Broederpoort" te Kampen, inv. nr. 9



Zegel, voorgeschreven tijdens de inlijving bij Frankrijk.

spits-ovaal, 26-33 mm.

randschrift: mairie de Kampen
geen toepassing gevonden.

Het stempel berust in de verzameling van het stedelijk museum "de Broederpoort" te Kampen, inv. nr. 34



Zegel, voorgeschreven tijdens de inlijving bij Frankrijk.

randschrift: mairie de Kampen
diam: 31 mm.

Het stempel berust in de verzameling van het stedelijk museum "de Broederpoort" te Kampen, inv. nr. 8



Zegel van het drapeniersgilde.

Wapen van Kampen, poort.

randschrift: 16 Campen 46
diam: 24 mm.

Geen toepassing gevonden.

Het stempel berust in de verzameling van het stedelijk museum "de Broederpoort" te Kampen, inv. nr. 54.



Zegel van het chirurgijngilde

Wapen van Kampen, met chirurgijns-
attributen.

diam: 45 mm.

Geen toepassing gevonden.

Het stempel berust in de verzameling van het stedelijk museum "de Broederpoort", inv. nr. 31.